

vet mere reaktionært, og det blev det ogsaa temmelig hurtigt paa dette Omraade, idet den kommunale Valgretssag, da vi naaede op i Midten af Halvtredserne og fik Forliget paa dette Felt gennemført, resulterede i de Love, der senere have været gældende her i Landet, i alt Fald paa meget faa Undtagelser nær. Der skete en lille Ændring i 1867, som jeg ikke her skal opholde mig ved, da den ikke betyder synderlig meget. Jeg vil gerne til Højre her i Salen, for saa vidt der overhovedet kan være Tale om et Højreparti og en Højregruppe her, bemærke, at det skulde dog lære af Højres Stilling i Begyndelsen af Halvtredserne. Da vilde Højre ogsaa være med til den almindelige kommunale Valgret, og det tør jeg sige til Højre, at hvis det ikke forstaar at bygge sin Politik paa samme Grundlag, paa hvilket Venstre har arbejdet sig opad og fremad, tror jeg ikke, at Højre nogen Sinde vil vinde fremad her i Landet. Den bedste Livs- eliksir, der staar til dets Raadighed, er absolut den, at ogsaa det gaar over og rejser Kravet om Gennemførelse af den almindelige Valgret, først og fremmest den kommunale og siden den politiske.

Da vi naaede længere frem, og den privilegerede Valgret sejrede paa det politiske Omraade og blev gennemført her i Rigsdagen, siger det sig selv, at det var vanskeligere at komme fremad med Kravet om den almindelige kommunale Valgret. Efterhaanden blev der jo saa mangfoldige Bedsteborgere, der mente, at deres Interesser maatte og burde betrygges gennem den privilegerede Valgret, eller som med andre Ord mente, at de, der ejede mest i vort Samfund, trængte særlig til Beskyttelse, og efter at Landstingets Overvægt vel nu i dette Øjeblik maaske stærkere, end det ret ofte har været Tilfældet, er traadt i Forgrunden, forekommer det os, at det gælder om for os ikke alene at fastholde dette Krav, men ogsaa om at rejse det med forøget og fornyet Styrke. Der er vel ingen, der er i Tvivl om, at den privilegerede Valgrets Ting i dette Øjeblik ikke er svagere, end det har været før, men tværtimod snarere stærkere, end det nogen Sinde har været. De sidste Dages Begivenheder bære jo til fulde Vidne derom. Det ene Forslag kommer ned efter det andet fra det høje Landsting, omkalfatret i den Aand, Landstinget ønskede og fordrede, og Folketinget falder tilføje og vedtager det som Regel uden at gøre nogen som helst Indsigelse. Det er derfor ikke den almindelige Valgrets Ting, der i

denne Samling har sat sit Præg paa Lovgivningsarbejdet i det Omfang, man kunde ønske; tværtimod, det er den privilegerede Valgrets Ting, der har sat sit Præg paa Sagerne i saadant et Omfang, at det i højeste Grad maaske misbilliges og beklages. Vi fra Venstres Side have aldrig betragtet den bestaaende Tingenes Tilstand som endelig. Vi kunne kun betragte den som foreløbig. Derfor er det ogsaa Venstres bestemte Krav op gennem Tiderne, som det stadig har rejst og fastholdt. De Forslag, der have været fremme, have kunnet være forskellige i enkelte Forhold, men paa et Felt har der aldrig været Tvivl, aldrig været Afvigelser i Kravene. Om den almindelige Valgret helt og holden har der aldrig været Tvivl indenfor Venstre.

Saa blev i 1901 Systemskiftet indført. Venner af denne Sag troede, at vi nu vare komne et mægtigt Skridt fremad mod Løsningen af denne Opgave, og det siger sig selv, at med Rette og med Grund maatte man kunne haabe dette. Flere af Ministrene rejst ude omkring paa offentlige Møder og talte for denne Sag og fremhævede den som en Mærkesag for Ministeriet. Det eneste, der kan siges om det første Venstreministerium, er, at det maaske varede lidt længe, inden Sagen kom for og blev fremlagt fra Regeringens Side i dette Ting. Det skete i Begyndelsen af Rigsdagssamlingen 1903. Men da Forslaget saa kom, skal det paa den anden Side siges til det Deuntzerske Ministeriums Ære, at det da ogsaa indeholdt efter Venstres Mening i alt Fald alt det bedste, som de tidligere havde indeholdt. I de tidligere Forslag havde der været forskellige Bestemmelser; man havde forelagt dem med eller uden Kvinders Valgret, med eller uden hemmelig Afstemning og med eller uden Forholdstalsvalgmaadens Indførelse. I Forslaget fra 1903 var absolut alt det bedste i de tidligere Forslag medtaget. Dette pegede fremad, og vi mente, at der nu ikke længere kunde være Tvivl om, at vi inden ret længe skulde naa til en Løsning af denne store Opgave. Det blev modtaget, tror jeg, i alle frisindede Kredse her i Landet med overordentlig Glæde. Folketinget arbejdede hurtigt og ivrigt paa denne Sag. Jeg skal minde om, at da det gik fra Folketinget, var Rammen bleven endnu videre, det stødte ikke paa Modstand hos den daværende Indenrigsminister, der tværtimod stillede sig overordentlig velvilligt til den Udvidelse, Forslaget havde faaet her i Tinget. Ogsaa af den Omstændighed øste